

Міністерство освіти і науки України  
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди  
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової  
підготовки вчителя

## **ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

### **ЗБІРНИК СТАТЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПОШУКИ ТА ВІДКРИТТЯ**

16-17 червня 2020 року

**I частина**

**TIME OF ART EDUCATION**

**COLLECTION OF ARTICLES VIII OF THE ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC-PRACTICAL  
CONFERENCE  
ART EDUCATION: SEARCH AND DISCOVERY**

**Харків 2020**

**УДК 37.032**

**ББК 85я43**

**Ч-24**

***Редакційна колегія***

Фомін В.В. доктор педагогічних наук, професор (гол. ред.)

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвєєва О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Мартинюк Т.В. – доктор мистецтвознавства, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Бурма А.В. канд.пед. наук, доцент

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

*Протокол № 7 від 19.11.2020р.*

У збірнику подано статті VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»... Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

**Ч-24 Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»: зб. статей VIII Всеукраїнської наук. - практ. конф., (16-17 червня, 2020) / заг.**

**ред. В.В. Фомін, Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020, Ч-І. 186 с.**

**ISBN 978-617-7298-28-0**

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

**Мова видання: українська, англійська**

**УДК 37.032**

**ББК 85я43**

© Харківський національний педагогічний  
університет імені Г.С. Сковороди, 2020

**Олена Белосенко**

*Харківський національний педагогічний  
університет імені Г.С.Сковороди,  
факультет мистецтв,  
6 МВ група*

## **МУЗИЧНО-ОБРАЗНА ДРАМАТУРГІЯ ТВОРУ ЯК НАУКОВА КАТЕГОРІЯ**

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вокальної культури і сценічної майстерності вчителя М.О. Ткаченко

**Анотація:** У статті досліджено смислові трансформації поняття «драматургія» в контексті музичного мистецтва. Проаналізовано різні тлумачення поняття «музична драматургія» у зв'язку із поняттям «художній образ».

**Summary:** The article examines the semantic transformations of the concept of "drama" in the context of musical art. Different interpretations of the concept of "musical drama" in connection with the concept of "artistic image" are analyzed.

**Ключові слова:** музичне мистецтво, художній образ, драматургія, музична драматургія

**Keywords:** musical art, artistic image, drama, musical drama

**Постановка проблеми та її актуальність.** У мистецькому освітньому процесі студентська молодь набуває знань та закріплює естетичне ставлення до світу, життєдіяльності, розвитку власної духовної сфери. У зв'язку із цим особливого значення набуває висвітлення музично-аналітичної та виконавської діяльності майбутніх педагогів-музикантів, що підсилюється необхідністю засвоєння ними образно-драматургічних уявлень, поглиблення самостійної інтелектуальної діяльності при вивченні музичних творів, визначення шляхів створення власних виконавських інтерпретацій, а відтак музично-образних драматургічних проєктів у процесі опанування їх художнього змісту.

**Аналіз основних досліджень і публікацій.** У теорії наукового пізнання розкриваються філософські положення про сутність мистецтва як специфічної форми суспільної свідомості та образного пізнання дійсності. Про єдність теорії та практики на особливу увагу заслуговують наукові висновки з проблем

музично-аналітичної діяльності особистості (П. Блонський, Ю. Борєв, Л. Виготський, О. Леонт'єв, В. Медушевський, Б. Неменський, В.Роменець, В.Шинкарук та інші), формування образних уявлень (В. Гуружапов, І. Савчук, Г. Фролова, С. Шип, Ю. Трофимов та інші). Музикознавцями та психологами (Н. Антонєць, Л.Виготський, Б.Теплов, І. Гальперін, Л. Мазель, В.Медушевський, Є.Назайкінський, Г.Ципін та інші) доведено, що музичний образ, що розгортається у часі, важко передати словами, але його можна емоційно відчувати через динамічний характер звукового потоку, завдяки пульсації ритму, гармонії тощо. Саме завдяки емоційному змісту художніх образів музика найбільш повно відтворює дійсність.

Визначальними є думки видатних музикантів (педагогів, методистів, виконавців), які відмічали особливе місце у власній творчій діяльності вміння створювати виконавські орієнтири (Г. Беклемішев, К. Ігумнов, Т. Кравченко, Н. Любомудрова, Г. Нейгауз, Л. Оборин, В. Пухальський, М. Старкова, Є. Тімакін, Г. Ципін та інші).

Феномен художнього образу є також предметом досліджень науковців педагогічної науки, що представлено в доробках В. Абрамяна, І. Зязюна, Г. Падалки, О. Ребрової, О. Рудницької, С.Соломахи, О. Олексюк та інших.

Проблемі підготовки майбутніх фахівців до роботи над художнім образом в процесі вокально-сценічної діяльності присвячено праці О. Довгань, Н. Дрожжиної, О. Єрошенко, Н. Гребенюк, Д. Бабіч, О. Катрич, О. Оганезової-Григоренко, О. Прядко та інших. У них порушено окремі питання реалізації творчого потенціалу й розкриття різносторонніх здібностей майбутніх фахівців у навчально-виховній та вокально-сценічній практиці.

У сучасних наукових дослідженнях пропонується введення нового напрямку в мистецтвознавстві, названого «театральна ейдологія» (від грецьк. *eidos* – образ), що досліджує закономірності створення і втілення сценічного образу, враховує об'єктивні й констатує суб'єктивні детермінанти образності.

## **I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

**Метою статті** є розгляд поняття «музично-образна драматургія», яке увібрало ключові позиції різних дослідників щодо його тлумачення у зв'язку із поняттями «драматургія», «художній образ».

**Виклад основного матеріалу.** Відомо, що здатність мислити художніми образами є джерелом специфічного виду діяльності людини як однієї з форм суспільної свідомості, детермінантою розвитку системи мистецтв.

Музика як вид мистецтва є специфічною формою суспільної свідомості, художнім пізнанням. Її ознакою є художнє відображення сутності людського буття у звуковому матеріалі через систему художніх образів, що охоплюють специфічні засоби і прийоми осмислення, відчуття та пізнання світу у музичних звуках.

Художній образ у музиці вважається одним із найбільш складних понять для визначення, оскільки він позбавлений предметності, будь-якої наочної конкретності, втілюючи, переважно емоційну інформацію та виражаючи естетичні переживання, настрої і почуття.

Доцільно розглянути поняття «драматургія», що має безпосереднє відношення до процесу створення музично-образної драматургії вокального твору.

Так, «драматургія (від грец. – *dramaturgia*) у довідковій літературі визначається як «мистецтво побудови драматичних творів», тобто розуміється мистецтво написання драм, теорія їх побудови, сюжетно-образна логіка розгортання твору, його концепція.

Кожний музичний твір також має свою будову, драматургію, яка існує в уяві композитора, виконавця, слухача. У музичному мистецтві поняття драматургії має дуже широкий діапазон інтерпретацій. Часто ним окреслюють цілий комплекс значень. Зусиллями багатьох дослідників накопичено знання стосовно музичної драматургії як системи образів музичного твору, вокальні твори не є виключенням.

У більшості випадків під музичною драматургією дослідники розуміють цілісну систему взаємодіючих (зіставлених) образів (образносемантичних начал)

та принципів їх розвитку. «Драматургія – це цілісний, завершений, відзначений напруженістю й інтенсивністю процес розвитку та взаємодії власне музичних образів у масштабі всього твору або його великої, відносно самостійної частини, рушійною силою якого є конфлікт», – зауважує Т. Чернова [1, с.15]. Продовжуючи свою думку, авторка зазначає, що поняття «драматургія» розповсюджується не лише на образний зміст музичного твору, а і на засоби його виразності. Відтак, поняття «драматургія» передбачає образний світ твору як багатоскладове та разом з тим єдине ціле – систему; як процес співставлення, взаємодії, розвитку образно-сміслових начал як завершену картину світу [1, с.3].

На думку В. Бобровського [2], С. Скребкова [3] драматургія розглядається як «процес співставлення, взаємодії та розвитку образно-сміслових» одиниць. Про поширення дії драматургічного начала на всі плани музичної цілісності з у своїх працях Т.Ліванова [4].

Є. Назайкінський розглядає поняття «музична драматургія» не тільки як специфічний музично-оповідальний бік розвитку твору, а й як «систему принципів та засобів побудови твору за законом драми, тобто як рід поезиї» [5, с.68]. Тобто, драматургія осмислена вченим, як набір засобів, принципів, законів, якими вибудовується музичне ціле за прикладом драми.

На думку Лю Кешуан, композитор закладає свою драматургію розгортання музичних образів, виконавець «зчитує» її з додаванням своїх уявних прочитань, слухач відчуває свій драматургічний проект. Автор акцентує увагу на виконавському праві розгортання структури твору за власним емоційним сценарієм, емоційною драматургією, будучи режисером не лише виконавської «постановки» готової композиції будь-якого композитора, а і драматургії розгортання власної емоційно-образної композиції своїх реальних відчуттів, яку виконавець пропонує слухачам, оскільки створив її сам та пропонує іншим за допомогою інтонаційних смислів, тембрів, темпо-ритмів, артикуляційних рішень, динамічних рухів тощо, якими володіє та користується завдяки власним образно-драматургічним уявленням[6].

## I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

**Висновки.** Отже, музично-образна драматургія твору, як науково-теоретична категорія, є складним і недостатньо дослідженим феноменом, який розглядався в різних аспектах багатьма галузями науки. Вчені дослідили, що набуття вмінь створення музично-образної драматургії відбувається через образно-уявлення як фундаментальну науково-педагогічну категорію музично-теоретичного знання в різних аспектах її вивчення, оскільки здатність людини мислити художніми образами, що відображають дійсність, є джерелом специфічного виду діяльності особистості музиканта як однієї з форм суспільної свідомості взагалі, детермінантою загального розвитку системи мистецтв.

### Список використаних джерел

1. Чернова Т.Ю. (1984). Драматургия в инструментальной музыке. М. : Музыка. 144 с.
2. Бобровский В. (1971). К вопросу о драматургии музыкальной формы: *Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров*. Москва: Музыка, 135с.
3. Скребков, С. С. (1973). Художественные принципы музыкальных стилей. Москва: Музыка
4. Ливанова Т. (1980). Музыкальная драматургия И.С. Баха и ее исторические связи: *Вокальные формы и проблемы большой композиции* Москва : Музыка, Ч. II. 287 с.
5. Назайкинский Е. (1980). Логика музыкальной композиции. М : Музыка, 1982. 319 с.
6. Лю Кешуан (2015). Теоретико-методологічні засади проблеми формування образно-драматургічних уявлень у студентів-піаністів педагогічного профілю. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*, 18 (23), 217–221.

## ЗМІСТ

### **I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

*Ольга Кузнецова*

*Оксана Прокопович*

*Владислав Тарасов*

КОНЦЕРТНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА  
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО  
МИСТЕЦТВА ..... 3

*Алла Соколова*

*Лі Сюелю*

ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА ..... 10

*Олена Бєлоєнко*

МУЗИЧНО-ОБРАЗНА ДРАМАТУРГІЯ ТВОРУ ЯК НАУКОВА КАТЕГОРІЯ 20

*Ірина Мироненко*

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ГІТАРНОГО  
ВИКОНАВСТВА ..... 25

*Альона Лекарьєва*

СУЧАСНИЙ ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН ..... 29

*Анастасія Найпак*

АСПЕКТИ МИСЛЕННЯ МУЗИКАНТА-ВИКОНАВЦЯ ..... 34

*Алла Соколова*

*Лю Чженьянь*

ПОГЛЯДИ НАУКОВЦІВ НА ПРОБЛЕМУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ  
ПОЧУТТІВ ОСОБИСТОСТІ ..... 38

*Наталія Гавришова*

ПРИНЦИПИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК ОСНОВА ПРОЕКТНОЇ  
КУЛЬТУРИ ..... 45

*Ольга Шибасєва*

РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ  
ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В РІЗНИХ ВИДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ..... 51

*Анастасія Самойленко*

ПОЛІХУДОЖНЯ ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА 56